Zarządzanie

Ewolucja rachunkowości w teorii i praktyce gospodarczej

pod redakcją

Ewy Śnieżek, Filipa Czechowskiego i Sylwii Doroby

Karolina Wołujewicz, Natalia Woźniak*

Wpływ deregulacji i postępu technologicznego na ewolucję zawodu księgowego

Wstęp

W ostatnich latach w Polsce dokonało się wiele zmian w sferze prawnych deregulacji dostępu do wykonywania określonych prac, w tym do zawodu księgowego. Na ewolucję i wykształcenie się nowych rozwiązań i aspektów rachunkowości wpływ miał cały szereg różnych czynników np. rozwój technologiczny.

Celem artykułu jest przedstawienie ewolucji zawodu księgowego z uwzględnieniem wpływu ostatniej transzy deregulacji, sposobu prowadzonej księgowości jak i zdobyczy techniki oraz krótkie przedstawienie wpływu tych indykatorów na sfery odpowiedzialności karnej i ochrony danych.

W artykule zastosowano metodę badawczą opierającą się na analizie literatury i obowiązujących w Polsce aktów prawnych tj. Ustawie o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku, Ustawie o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych z dnia 9 maja 2014 roku. W referacie zostanie podjęta próba oceny wpływu poszczególnych czynników na zmiany zachodzące w badanych obszarach.

1. Proces postępowania deregulacji zawodu księgowego

Do dnia 10 sierpnia 2014 każda osoba, która chciała pracować w zawodzie księgowego i wykonywać w związku z tym czynności tj.: prowadzenie, w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, ksiąg rachunkowych, ksiąg podatkowych i innych ewidencji do celów podatko-

* Studenci ze Studenckiego Koła Naukowego Pecunia Moderna z Poznania, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Polityki Pieniężnej i Rynków Finansowych, 61-895 Poznań, ul. Powstańców Wielkopolskich 16.

wych czy udzielanie im pomocy w tym zakresie oraz sporządzanie, w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, zeznań i deklaracji podatkowych lub udzielanie im pomocy w tym zakresie¹ była zobligowana do posiadania certyfikatu księgowego dającego uprawnienia do wykonywania powyższych czynności. Lista osób posiadających certyfikat jest dostępna na stronie Ministra finansów z uwzględnionymi informacjami umożliwiającymi ich weryfikację i identyfikację.

Przepisy przejściowe zawarte w art. 23 ust. 2 Ustawy o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych stanowi, iż osobom, które złożyły wniosek o przystąpienie do powyższego egzaminu przed wejściem omawianej deregulacji w życie, została udostępniona taka możliwość. Ostatni egzamin odbył się w październiku 2014 roku.

Z dniem 10 sierpnia 2014 r. każda osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i niekaralność za ściśle określony katalog przestępstw, tj. za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe oraz za czyn określony w rozdziale 9. Ustawy o rachunkowości, a także posiada ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC)² może wykonywać czynności związane z usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych bez przystąpienia do egzaminu, który stanowił zaświadczenie o posiadanych umiejętnościach. Główną przesłanką ku wprowadzeniu transzy deregulacji w tym zakresie było ułatwienie dostępu do zawodu księgowego.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na rozwój rachunkowości jest postęp technologiczny i cyfryzacja. Postęp ten wynika z dynamicznych zmian zachodzących na rynku oraz potrzeby usprawnienia i ulepszenia zarządzania przedsiębiorstwem – dzięki technologii firmy mogły stwarzać przewagę konkurencyjną. Początek tego procesu miał miejsce już w latach 50. XX wieku kiedy zaczęły powstawać pierwsze, prymitywne systemy, które odpowiadały za zarządzanie stanami magazynowymi. W kolejnych latach Amerykańskie Stowarzyszenie Sterowania Produkcją i Zapasami – **APICS** (*American Production and Inventory Control Society*) stworzyło system MRP (*Material Requirements Planning*), który z wykorzystaniem zdobyczy technologicznych umożliwiał planowanie potrzeb materiałowych.

¹ <http://ksiegowosc.infor.pl/wiadomosci/141403,Deregulacja-uslugowego-prowadzenia-ksiag-rachunkowych-2014.html> [dostęp: 30.11.2015].

² <http://ksiegowosc.infor.pl/wiadomosci/141403,Deregulacja-uslugowego-prowadzenia-ksiag-rachunkowych-2014.html> [dostęp: 30.11.2015].

Tabela 1. Zestawienie zmian prawnych w kontekście zawodu księgowego i usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych w Polsce

	Stan prawny do 10.08.2014r.	Przepisy przejściowe		Stan prawny po 10.08.2014r
Ogólne warunki prawne usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych	<ul style="list-style-type: none"> – niekaralność za przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe oraz za czyn określony w rozdziale 9 ustawy o rachunkowości., – posiadaniu pełnej zdolności do czynności prawnych oraz korzystaniu z pełni praw publicznych – posiada ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej 			
Warunki otrzymania świadectwa kwalifikacyjnego(do 2002)/certyfikatu Ministra Finansów	<ul style="list-style-type: none"> – co najmniej 3-letnia praktyka w księgowości, wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku rachunkowość lub na innym kierunku ekonomicznym o specjalności rachunkowość lub innej, dla której plan studiów i program kształcenia odpowiadał wymogom określonym przez organy uczelni dla specjalności rachunkowość, w jednostkach organizacyjnych uprawnionych, zgodnie z odrębnymi przepisami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych – 3-letnia praktyka w księgowości oraz wykształcenie wyższe magisterskie uzyskane na kierunku rachunkowość lub na innym kierunku ekonomicznym o specjalności rachunkowość lub innej – 2-letnia praktyka w księgowości i wykształcenie co najmniej średnie oraz przedłożony z wynikiem pozytywnym egzamin sprawdzający kwalifikacje 	Każda osoba ubiegająca się o otrzymanie certyfikatu zobligowana jest do złożenia wniosku o zakwalifikowanie nie do egzaminu przed dniem wejścia w życie przepisów przedmiotowej ustawy (przed 9 sierpnia 2014 r.)	Zniesienie obowiązku egzaminacyjnego	Nie dotyczy

Źródło: opracowanie własne.

Następnie w procesie dalszej ewolucji powstał standard MRP II (*Manufacturing Resource Planning*), który został rozbudowany o dodatkowe komponenty w tym o Rozliczanie kosztów produkcji, będącym pierwszym modułem rachunkowym a MRP stał się niejako wbudowanym segmentem

drugiej wersji. Głównym zadaniem nowego standardu było zwiększenie produktywności działalności gospodarczej³. W toku dalszej ewolucji wykształciły się dodatkowe ogniwa tj. rozliczenia z dostawcami i dystrybutorami, elementy zapewnienia jakości wytwarzania i elementy obsługi klienta, które zostały połączone w jeden standard ERP. Należy zaznaczyć, że wspomniane wcześniej moduły przeznaczone do zarządzania informacjami w zakresie finansów i rachunkowości, mogą funkcjonować jako autonomiczne jednostki niezależnie od całościowej infrastruktury ERP, głównie na użytek biur rachunkowych czy osób fizycznych samodzielnie podejmujących usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych.

Rysunek 1. Ewolucja systemów informacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Grudzewski, *Metody projektowania systemów zarządzania*, Difin, Warszawa 2014.

Do zalet implementacji tych systemów należą: automatyzacja powtarzalnych procesów (co powoduje efektywniejsze wykorzystanie potencjału pracowników); skrócenie czasu pracy; zmniejszenie ryzyka wystąpienia błędu. Wymienione korzyści mają szczególne przełożenie na sprawność wykonywania czynności w działach księgowych przedsiębiorstwa.

Podsumowując zaszła transza deregulacji jak i postępujący rozwój technologiczny w zakresie rozwoju systemów wspomagających zarządzanie przedsiębiorstwem (w szczególności działy finansowe) – w połączeniu wywarły znaczący wpływ na specyfikę zawodu księgowego. Głównym oddziaływaniem deregulacji było zmniejszenie kompetencji księgowych, wynikające z silnego zaniżenia wymogów jak i całkowitej likwidacji certyfikatu jako miary umiejętności praktycznych i wiedzy merytorycznej kandydata. Wprowadzenie tej deregulacji było możliwe m.in. dzięki postępowi techniki. Wykształciły się coraz prostsze i bardziej zaawansowane technologicznie programy, które utorowały alternatywę pracy w księgowości bez posiadania większych umiejętności. Można zaryzykować stwierdzeniem, że

³ W. Grudzewski, *Metody projektowania systemów zarządzania*, Difin, Warszawa 2004.

te dwa czynniki wpływały na siebie nawzajem równolegle – deregulacja warunkowana rozwojem technologicznym a postęp techniki był pośrednią pobudką do zmniejszania restrykcji w zakresie kompetencji księgowego. Ta współzależność uszczupliła zakres wymogów wchodzących w kompetencje zawodu księgowego, przyczyniła się także do sytuacji, w której od pracownika księgowości nie wymaga się określonej wiedzy i standardów, które wcześniej były regulowane prawnie a jedyną barierą stanowiącą próg podjęcia się wykonywania powyższego zawodu jest spoczywająca na kandydacie odpowiedzialność karna, która jest niwelowana poprzez posiadanie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

2. Rozwój form prowadzenia rachunkowości

Wśród sposobów prowadzenia księgowości wyróżniamy:

- ✓ zewnętrzne biura rachunkowe(outsourcing usług księgowych),
- ✓ własny księgowy(dział księgowy w przedsiębiorstwie),
- ✓ samodzielna księgowość⁴.

Następstwem zmian przedstawionych w poprzednim rozdziale był wzrost popularności występowania na rynku zmodernizowanych konstrukcji oferujących usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych. W ostatnich latach silnie zmieniły się udziały form usług księgowych w strukturze rynku w Polsce.

Szczególnie zauważalny był wzrost ilości biur rachunkowych, które coraz bardziej zyskują na popularności. Jedną z przyczyn tej zmiany był omawiany postęp w zakresie systemów informatycznych ułatwiających prowadzenie księgowości. Powyższą sytuację można zaobserwować na wykresie.

W początkowym etapie kształtowania się zaawansowanych sposobów prowadzenia rachunkowości, których powstanie było wynikiem pojawienia się jeszcze bardziej skomplikowanych regulacji w zakresie wymogów prawnych prowadzenia działalności, najpopularniejszą formą był niewychodzący poza struktury jednostki dział księgowy, prowadzony przez własnego księgowego, którego zatrudnienie najczęściej opierało się na umowie o pracę. Metoda ta może wydawać się bardzo korzystna ze względu na aspekt ochrony danych, gdyż żadna informacja finansowa z reguły nie wydostawała się poza obszar organizacji. Sama forma zatrudnienia mogła też

⁴ Wyróżniamy dwie formy prowadzenia samodzielnej księgowości: z użyciem programu księgowego i księgowość on-line.

odgrywać funkcję motywującą dla pracownika, gdyż będąc częścią firmy, odpowiadając za jej rzetelny i wiarygodny obraz u kontrahentów przyczyniał się on także do wzmocnienia własnej pozycji w firmie jak i na rynku.

Wykres 1. Ilość usługowych biur rachunkowych w latach 2011–2015

Źródło: opracowanie własne Fundacji Rozwoju Biznesu „STARTER” na podstawie danych z GUS za lata 2011–2013.

W świecie biznesu i technologii zachodziły dynamiczne zmiany. W ich efekcie również rachunkowość zaczęła wchodzić w coraz bardziej zaawansowane i skomplikowane konfiguracje. Bieżące rozwiązania często przedstawiały się sprawdzać. Zgodnie z popularną w naukach ekonomicznych koncepcją *homo oeconomicus* ludzie dążą do maksymalizacji zysków – w tym celu optymalizują i racjonalizują swoje działania. W oparciu o powyższe założenia oraz w efekcie zaszłych zmian jak i w wyniku wprowadzania nowych aktów prawnych wpływających na system funkcjonowania przedsiębiorstwa, ilość biur rachunkowych znacznie wzrosła. Głównymi zaletami wszelkiego rodzaju outsourcingu było przede wszystkim zmniejszanie kosztów jak i przeniesienie części odpowiedzialności przedsiębiorcy. Mimo tego, że nadal to on odpowiadał za rozliczenia z Urzędem Skarbowym w razie błędu popełnionego przez biuro rachunkowe miał prawo żądać zadośćuczynienia. Dzięki powyższemu rozwiązaniu mógł on swoje nakłady przeznaczyć na rozwijanie swojej działalności w konkretnej branży oraz na specjalizowanie się w węższym zakresie, nie martwiąc się już o sprawne funkcjonowanie innych działów – postęp techniczny ułatwił ewolucję w temacie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych a motorem napędowym był rosnący popyt pracodawców na takie metody.

Kolejnym czynnikiem, który jeszcze bardziej rozpowszechnił to rozwiązanie, powodując jednocześnie częsty spadek jakości oferowanych usług księgowych była deregulacja. W toku powyższych zmian i przy dalszym założeniu, że przedsiębiorca dąży do minimalizacji kosztów, przy zachowaniu niezmiennych lub uzyskaniu większych efektów, na zapotrzebowanie rynku odpowiedziano tworząc tzw. elektroniczną księgowość nazywaną także e-księgowością, która jeszcze bardziej pozwalała obniżyć koszty prowadzenia firmy.

E-księgowość jest formą prowadzenia rachunkowości z wykorzystaniem technik informatycznych powodujących odejście od tradycyjnej księgowości. Wyróżniamy dwa rodzaje elektronicznej księgowości. Pierwszy jest związany z posiadaniem specjalistycznych programów i przystosowanego do określonych zadań oprogramowania. Drugi natomiast polega na wykorzystaniu do całego procesu medium jakim jest Internet, z użyciem którego kontaktujemy się z biurem rachunkowym a w określonych przypadkach poprzez kuriera – jest to tzw. księgowość on-line.

Na rynku pojawiają się również inne rozwiązania technologiczne mające usprawnić działanie działu księgowości. Przykładem mogą być aplikacje, które odczytują skanowane dokumenty i automatycznie uzupełniają informacje z faktury. Dzięki temu można oszczędzić czas, po części zlikwidować możliwość występowania błędów oraz polepszyć jakość pracy księgowego.

Zauważalna jest zatem pewna tendencja czy kierunek rozwoju w jakim podążała rachunkowość na przestrzeni ostatnich lat. Przede wszystkim na rynku popularniejsze stają się formy, które generują mniejsze koszty, co wydaje się być rzeczą całkowicie naturalną. Jednak aspektowi obniżenia nakładów często towarzyszy również spadek kompetencji księgowego. Z drugiej strony, rozwój technologiczny daje narzędzia, które umożliwiają podejmowanie bardziej zaawansowanych działań w zakresie rachunkowości jak i stwarzania nowych możliwości w tym obszarze (mowa tu o wcześniej wspomnianych nowatorskich rozwiązaniach) co pośrednio wpływa na wzrost jakości prowadzonych usług. Można zatem wysnuć wnioski, że zauważalny jest wyraźny spadek znaczenia samej osoby księgowego i jego wiedzy, która często bywa zastępowana programem komputerowym. Wiąże się to z coraz mniej wykwalifikowaną kadrą przy jeszcze bardziej zaawansowanym technologicznie oprzyrządowaniu. W tym momencie można prowadzić dywagacje jakie skutki to niesie dla osób pracujących w tej branży i jakie konsekwencje dla firmy są związane z takim kierunkiem rozwoju. Z jednej strony stwarza to większą konkurencję na rynku, zaniżając jednocześnie oferowane płace, z drugiej strony mimo zdjęcia pewnych wymogów prawnych zorientowani pracodawcy nadal

poszukują ludzi posiadających praktykę i wiedzę. Zmienił się natomiast format umiejętności jakich oczekują. Teraz, w dobie cyfryzacji wymagana niemal zawsze względem księgowego jest znajomość choć jednego systemu informatycznego jak i posiadanie sporego doświadczenia. Często oba te aspekty są cenione bardziej niż posiadane wykształcenie co prowadzi do tego, że praca księgowego staje się coraz bardziej zmechanizowana i wymagany jest sam czynnik ludzki pozbawiony własności intelektualnej. Z drugiej strony już na wyższych stanowiska nadal kartą przetargową jest wiedza i umiejętności kandydata. Natomiast pomimo oczekiwań pracodawców wciąż w wyniku wszelkich powstałych ułatwień tworzy się strefa, w której ludzie wykazują się znikomą wiedzą a jedyny kapitał jaki wnoszą są wypracowane umiejętności pracy z systemem bez zrozumienia ogólnych zasad i podstaw rachunkowości. Powstaje pytanie „czy ta grupa ludzi stanowi jakieś zagrożenie dla sytuacji ekonomicznej firmy?”. Warto zauważyć, że nie w pełni wykwalifikowani ludzie zawsze byli jak i zawsze będą – kwestia tego, czy w stosunku do ogółu ich proporcja w toku ewolucji rachunkowości się zmniejszała czy zwiększała?

3. Ochrona danych i odpowiedzialność karna w kontekście deregulacji i rozwoju systemów informatycznych rachunkowości

Minister Sprawiedliwości Jarosław Gowin jako powody wprowadzenia deregulacji wskazywał na: zmniejszenie poziomu bezrobocia, udostępnienie osobom, które nie mają z przyczyn kosztowych odpowiedniej edukacji nowych możliwości wykonywania szerszej skali zawodów. Podkreślano także na zbyt wysoki poziom legislacji związany, z niektórymi branżami. Wprowadzenie transzy deregulacji spowodowało powstanie grupy specjalistów z tzw. niższej półki, którzy posiadają określone kompetencje do wykonywania danej czynności ale pozostały zakres ich wiedzy jest bardzo okrojony. Zaszła zmiana wpłynęła również na jeszcze większe rozwarstwienie w poziomach wynagrodzeń za wykonywane usługi między ludźmi posiadającymi wykształcenie i wysokie kompetencje a tymi wykazującymi braki w tym zakresie. Przeciwno deregulacji zostały podane argumenty tj. spadek zaufania do instancji księgowego (jest to zawód publicznego zaufania) oraz obniżenie jakości oferowanych usług. Wskazywano również na to, że istnienie certyfikatu państwowego było pewnego rodzaju ograniczenie dla nieuczciwej konkurencji oraz gwarancją i weryfikacją posiadanych umiejętności. Obecnie można zauważyć, że skorzystały na tym instytucje, które wydają teraz swoje własne certyfikaty mające na celu udokumentowanie przed pracodawcą posiadanych kompetencji.

Kolejną sugestią był fakt, że posiadane ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej może być niewystarczające do pokrycia roszczeń poszkodowanego.

Przyglądając się natomiast aspektowi odpowiedzialności karnej można dojść do wniosku, że deregulacja nie wpłynęła na zmiany w tym zakresie. Zgodnie z art. 2. Ustawy o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych docelowo nadal kierownik jednostki odpowiada za obowiązki związane z rachunkowością w firmie, które są ściśle określone w ustawie, nawet jeśli ich wykonanie zostało powierzone organowi zewnętrznemu np. firmie outsourcingowej. Rzeczą godną uwagi jest natomiast fakt iż deregulacja może wpłynąć na pojawienie się na rynku osób, które działając bez odpowiednich kompetencji i wykonując swoje działania mogą stanowić ryzyko dla odbiorców usług. W tym momencie nawet posiadane ubezpieczenie może nie zaspokoić roszczeń poszkodowanego, który to nadal jest bezpośrednio odpowiedzialny za księgowość w swojej firmie⁵.

W momencie wprowadzenia deregulacji w sprawie wytycznych dotyczących możliwości usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych cały czas funkcjonował wymóg zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z prowadzoną działalnością. Umowa ta ma być swoistego rodzaju zabezpieczeniem, które gwarantuje większe bezpieczeństwo i jest niejako częścią odpowiedzialności na inny organ. Jak już wcześniej wspomniano jest to niemierzalne zabezpieczenie.

Warto także przyjrzeć się wpływowi zmian technologicznych w zakresie prowadzenia rachunkowości na kwestię ochrony danych. Powstanie nowych systemów wymusiło wprowadzenie nowych przepisów w dopiero co powstałym obszarze. Powstały normy regulujące to jak powinny być zabezpieczane konkretne sprzęty przed utratą poszczególnych danych.

W toku ewolucji powstał cały system zasad regulujących m.in. sfery tj.: wymogi dotyczące prowadzenia ksiąg rachunkowych z użyciem SIR (Systemów Informatycznych Rachunkowości); sposób i format dokumentacji SIR; ochrony danych zawartych w SIR; ochrony sprzętu informatycznego; kontroli w temacie rozwoju SIR i procedur z nią związanych; procedury nadzoru aplikacyjnych dziedzinowych podsystemów rachunkowości.

We wdrażaniu wytycznych można również posiłkować się Międzynarodowymi Standardami Rewizji Finansowej, które nie są fakultatywne jed-

⁵ B. Micherda, *Teoria rachunkowości a jej współczesne regulacje*, Difin, Kraków 2014, s. 163.

nak bardzo dokładnie specyfikują zagadnienia kontroli w SIR. Procedury kontrolne określone przez Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej wskazują na dwa sposoby sprawowania kontroli w obrębie elektronicznej księgowości – uściślając systemów informatycznych rachunkowości. Wyróżniamy kontrole ogólne związane przede wszystkim z wyborem, wdrażaniem i utrzymywaniem oprogramowań i podsystemów rachunkowości i innymi systemami informacyjnymi oraz kontrola i ochroną cyfrowej bazy danych. Drugim typem nadzoru są kontrole aplikacyjne, w których skład wchodzi wbudowane w programy aplikacyjne zabezpieczenia. Dotyczą one przede wszystkim podsystemów rachunkowości⁶.

Zakończenie

Wszystkie te zagadnienia są w pierwszej kolejności regulowane są przez Ustawę o Rachunkowości, która precyzuje kanony w obrębie zarządzania i bezpieczeństwa ksiąg rachunkowych przy wykorzystaniu systemów informatycznych.

Przyglądając się wszystkim powyższym aspektom ewolucji poszczególnych dziedzin jak i wymienionemu w rozdziale drugim związkowi pomiędzy deregulacją a postępem technicznym można zauważyć, że jedynie odpowiedzialność karna pozostała niewrażliwa na wpływ powyższych sfer, natomiast we wszystkich pozostałych dokonała się ewolucja napędzana wzajemnym wpływem poszczególnych gałęzi. Równolegle nastąpił rozwój systemów Informatyczny Rachunkowości, który zmienił format przetrzymywania i ochrony danych. Wykształcenie się SIR było możliwe dzięki postępowi technologicznemu a rozpowszechnienie takich form nastąpiło pośrednio dzięki deregulacji, która zwiększyła dostęp do zawodu księgowego.

Zgodnie z przedstawionymi zagadnieniami i zastosowaną metodą badawczą cel artykułu został zrealizowany.

⁶ W. Gabrusewicz, *Rachunkowość w teorii i praktyce*, tom 1, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 2007.

Bibliografia

- Gabrusewicz W., *Rachunkowość w teorii i praktyce*, tom 1, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 2007.
- Grudzewski W., *Metody projektowania systemów zarządzania*, Difin, Warszawa 2004.
- Micherda B., *Teoria rachunkowości a jej współczesne regulacje*, Difin, Kraków 2014.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 lipca 2002 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.
- Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zmianie ustawy o rachunkowości.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.
- Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych.

Źródła internetowe

- Light-erp, <http://www.light-erp.pl/systemy-informatyczne-dla-firm/czym-jest-system-erp> [dostęp: 3.11.2015].
- <http://ksiegowosc.infor.pl/wiadomosci/141403,Deregulacjauslugowego-prowadzenia-ksiag-rachunkowych-2014.html> [dostęp: 30.10.2015].
- <http://www.infakt.pl/e-ksiegowosc> [dostęp: 01.11.2015].

Sprawozdawczość finansowa podlega w ostatnich latach nieustającej krytyce. Uważa się, że nie jest ona w stanie sprostać rosnącym potrzebom i wymaganiom inwestorów, którzy nie zadowolają się już suchą informacją z raportów finansowych. Decyzje o lokowaniu kapitału wymagają obecnie danych o charakterze finansowym i niefinansowym, dobrowolnych ujawnień informacji niewymaganych prawem, o znacząco rozszerzonym zakresie, pozwalających na przewidywanie sytuacji finansowej i wyników jednostki w przyszłości. W erze społeczeństwa informacyjnego raport finansowy jednostki gospodarczej stopniowo ewoluje w kierunku raportowania biznesowego. Inwestorzy potrzebują danych o znacznie większej przejrzystości, zrozumiałych i często wspomaganych informacjami opisowymi.

Prezentowana publikacja stanowi głos w dyskusji nad ewolucyjnym charakterem, kształtem, kierunkami rozwoju oraz perspektywami współczesnej rachunkowości.

Książka dostępna również
jako e-book

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

ISBN 978-83-8088-119-8

9 788380 881198